

СТАНОВИЩЕ

На доц. Драган Георгиев Немцов, за дисертационния труд „Проблеми на пластичните изкуства при отсъствие на зрително възприятие“.

Автор: Мария Кунчева Коева.

Научен ръководител: проф.д.изк. Петер Кънчев Цанев

Представени материали: 1/ Ръкопис от 211 с.; 2/ Приложение с илюстративен материал /албум/ от 37 с.; 3/ Автореферат от 60 с.; 4/ Папка с документи – CV, списък публикации, сертификат и диплома; 5/ Три CD – дигитални носители на посочените по-горе материали.

В света на сенките и мрака. По стечение на обстоятелствата, имах възможност на три пъти да се докосна до този тайнствен и непонятен за зрящите хора свят от другата страна на светлината - светът на пълната, абсолютна тъмнина.

Първият път беше в средата на миналия век, когато бях ученик в гимназията. Мой близък приятел и съученик загуби зрението си в резултат на неуспешна мозъчна операция. За кратко време той се превърна сякаш в друго човешко същество, разви умения, които преди това не подозираше или притежаваше в малка степен: повишена слухова и тактилна чувствителност, математическа памет и способност да извършва изчисления с голям брой числа. Въпреки слепотата си, той не се предаде - завърши успешно специалност „право“ в Софийския университет, стана адвокат, заемаше поста председател на дружеството на слепите и редактор на неговото списание.

Вторият път съзнателно се насочих към преподаване на дисциплината „Тактилно рисуване“ към катедра Специална педагогика при ФНПП в СУ“Св.Климент Охридски“. В продължение на повече от две години с очите си се убедих в творческите способности на напълно незрящи студенти. Освен с бързата си адаптация към негостоприемния за тях свят на зрящите, те разкриха пред мен вътрешния си особен мир от причудливи форми и повърхнини, пластични структури – образи на границата между конкретното и абстрактното, които нямат аналог с пластичните форми, създавани от зрящи художници.

Третият път е свързан с посещението ми на музея за ескимоско изкуство към Колумбийския университет в град Ванкувър, Канада. Там, до скулптурните експонати, бяха поставени етикети – покани „Пипни ме!“ Така се докоснах до основни социално-психологически и общочовешки, хуманистични проблеми на отношенията между зрящи и незрящи.

Становището. Благодарение на този мой трипосочен непосредствен опит, свързан с проблемите на пластичните изкуства при отсъствие на зрително възприятие, се осмелявам като художник и преподавател да изразя мнение – становище за дисертационния труд на докторантката Мария Коева.

1. Съответствие със Закона за развитие на академическия състав в Република България. Смятам, че дисертационния труд отговаря на изискванията в ЗРАСРБ и правилника на НХА.
2. Съдържанието на дисертационния труд е логично подчинено на изследователското „гнездо“ и съответно структурирано на принципа от частното към общото: от „Ролята на отделните сетива.....“/първа глава/ до „Тактилното изкуство – поява и развитие“/трета глава/.
3. Като научна продукция дисертационният труд е научно-приложно изследване. То е осъществено с помощта на отлична информираност на Мария за литературните източници у нас и в други страни, ярко изразената ѝ способност за анализ и обобщение на фактологическия материал, стриктно придържане към професионално-творческия понятиен апарат и книжовния български език. Мария използва своя богат теоретически опит в оригиналния си моно-експеримент, отразен в съдържанието на дисертационния труд под № 2.7. Денис /с.129-140/. В тази част на дисертационния труд тя се изяснява като вещь обективен изследовател, който не се страхува от сблъсъка на абстрактната теория с реалността на творческия процес на незрящ скулптор. Напълно разбирам огорчението ѝ от принудителното ограничаване на първоначалния изследователски план от статистически до моно-експеримент поради непреодолими бюрократични спънки /с.129/, но смятам, че в този кратък Денис-откъс се съдържа нейният най-голям принос. Моно-експериментът е проведен перфектно с преследване на ясно поставена изследователска цел: да се проучат границите на възможностите за адаптация на незрящ творец към изискванията на изобразителния процес на зрящия. Всяка стъпка в моно-експеримента е съотнесена към тактилното възприятие на незрящия и използването от него на помощни средства, както при зрящия, за определяне на големините и пропорциите на съставлящите форми на пластичните етюди: цяла фигура, глава, Горгона, портрет по описание и същия портрет след тактилно „сканиране“ /обследване чрез докосване/ на модела. Всичко това е израз на стремежа за съревноваване, състезание на незрящия творец с зрящия му хипотетичен колега. От гледна точка на компесаторната методика, резултатите са повече от обнадеждаващи. Те доказват, че творческите способности на незрящия скулптор не отстъпват на способностите на зрящия. Може само да се съжалева, че Мария е нямала условия да разшири моно-експеримента с цел да се разкрие и другата, не-компесаторна, типично не-зрящата същност на пластично-формовите представи на хората от другата страна на нашия зрително - възприемаем свят. Запитваме ли се какво има зад него? Можем ли изобщо да надникнем там? Имаме ли право на това? Защо един слепец, на когото му е възстановено зрението, се ужасил от видяното и поискал да го върнат отново в неговия „спокоен“/!?!/ катраненочерен свят?
4. Размисли по дисертационния труд от не-лично естество. В София, на площад Славейков при ъгъла на ул.Граф Игнатиев и Раковски може да се види слепец, който смирено протяга ръка за милостиня. Тази смиреност обаче смразява, защото разголява безразличието на обществото към проблемите на хората в затруднено, не по тяхна вина, положение. Те не се нуждаят от улична милостиня, а от постоянни грижи за осигуряване на нормални условия за живот чрез достъпна за тях трудова дейност и подходяща среда за свободно

